

Байтеряков Є.О., Байтерякова Н.Ю.
*Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького*

МЕТАФОРИЧНІСТЬ ОБРАЗІВ В ЛІРИЦІ ГУРТУ «PINK FLOYD» ПЕРІОДУ ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНИХ ШУКАНЬ

Сучасні тенденції лінгвістичних досліджень тяжіють до викриття нових об'єктів дослідження, серед яких великої ваги набирає лірика пісень. Найяскравішим доказом цієї тези є факт отримання Бобом Діланом, американським музикантом, Нобелівської премії в галузі літератури у 2016 році саме за тексти його музичних композицій [5].

Лірику британського гурту «Pink Floyd» можна поділити на кілька етапів за провідним автором та за панівною тематикою. В поданому матеріалі запропоновано дослідження впливу метафор на розкриття образів у періоді екзистенціальних шукань, що до нього входять альбоми «The Dark Side of the Moon» і «Wish You Were Here» [2].

Альбом «Wish You Were Here» деякі дослідники вважають найкращим продуктом творчості гурту взагалі. Процес його написання був складним, тематика відповідала станові гурту, але результат перевищив усі очікування. Зазначимо, що платівка є концептуальним альбомом, де панівною темою є тема відчуження та відсутності. Крім того, крізь всі треки червоною смугою проходить образ божевільного Сіда Барретта, колишнього лідера гурту, що назавжди втратив зв'язок з реальністю через тиск «дорослого світу» та експериментів з ЛСД [3].

Перша та остання композиції, по суті, є одною піснею на 24 хвилини, розбитою на дві частини для цілісного оформлення альбому. «Shine on, You Crazy Diamond» повністю присвячена Барреттові, починаючи від назви (графічно SYD: «Shine on You crazy Diamond») та закінчуючи усіма метафорами в ліриці.

Першу метафору містить вже сама назва. «Crazy Diamond» – саме так називає свого колегу та друга Роджер Вотерс, підкреслюючи його надзвичайну неординарність та популярність (порівнюючи з діамантом), а також трагічне божевілля. Метафора є образною та, звичайно, авторською:

«Now there's a look in your eyes // Like black holes in the sky» [4].

Образна метафора «two black holes in the sky» додає конкретної характеристики образу божевільного генія. Цей метафоричний зворот засновано на реальних фактах: за свідченням учасників гурту, зіниці Сіда дійсно були порожніми та майже не відбивали світла; складалося враження, що «тіло є, але людина в ньому відсутня» [посилання на інтерв'ю]. Як і в попередньому випадку, це авторський троп:

«You were caught in the crossfire // Of childhood and stardom» [4].

Знову образна, метафора «cross fire of childhood and stardom» розкриває страшне становище, в якому опинився Сід. Розпач, здивування, неможливість об'єктивної оцінки ситуації – все це притаманне образу Барретта в творі та проявляється саме завдяки таким авторським метафорам:

«Blown on the steel breeze» [4].

Цього разу образ божевільного митця також проявляє себе через образну авторську метафору. Зрозуміло, що під «steel breeze» мається на увазі тиск реального життя, котрий став непомірним випробуванням для музиканта:

«Come on you target for faraway laughter, // Come on you stranger, you legend, // You martyr, and shine» [4].

Тут Вотерс використовує один із своїх улюблених прийомів – так зване «складання метафоричного списку». Кожна з метафор є самостійною, однак відноситься до одного образу та за типом є образною та авторською [2]. «Target for far away laughter» – це відсилка до болісної реакції Барретта на будь-яку критику творчості «Pink Floyd», «stranger» – метафора, заснована на звичці Сіда зникати, коли йому заманеться (так, одного разу він зник прямо перед записом інтерв'ю; гурт не міг знайти свого лідера протягом цілого дня), «legend» – метафоричний натяк на неймовірну популярність Барретта серед молоді

«психоделічного Лондону» кінця 60-х (він мав велику кількість послідовників, при чому багато хто з них потім заснував свої проекти), «martyr» – пряма відсилка до страждань «божевільного діаманта», пов'язаних з психічним розладом.

У другому куплеті список продовжується:

«Come on you raver, you seer of visions; // Come on you painter, you piper, // You prisoner, and shine» [4].

Цим метафорам властиві ті ж самі ознаки, що й попереднім. «Raver» – одна з найпростіших у трактуванні метафор; образ божевільного розкривається через метафору шаленця; «seer of visions» – Сід захоплювався традиціями східної містики, тому метафора «того, хто бачить видіння» є відсилкою на тільки до експериментів з розширенням свідомості, але й до цих захоплень митця; «painter» – крім захоплення музикою, Барретт малював чудові картини в дусі імпресіонізму, тому метафора «художник» розкриває образ саме божевільного митця, а не просто музиканта; «piper» – зворушлива відсилка до першого альбому «Pink Floyd» – «The Piper At The Gates Of Dawn», що був майже повністю написаний Сідом; «prisoner» – митець знаходився у полоні власних жахів, ілюзій та видінь.

У наступних рядках нові метафори:

«And we'll bask in the shadow // Of yesterday's triumph, // And sail on the steel breeze» [4].

Образна метафора розкриває новий для тексту образ гурту, що присвячує цю пісню своєму другу. Рядок «we'll bask in the shadow of yesterday's triumph» є фактичним визнанням автором величі того здобутку, що був створений Сідом Барреттом. Авторська метафора не просто підкреслює значимість образу божевільного митця, але й зазначає його зв'язок з гуртом.

Закінчується ця складна композиція також списком:

«Come on you boy-child // You winner and loser // Come on you miner for truth and delusion, // and shine!» [4].

Авторські образні метафори знову передають всі почуття, що автор хотів передати Сіду. «Boy-child» розкриває сутність дитячого захопленого сприйняття світу божевільним діамантом, протиставлення «winner and loser» позначає, що насправді жодні перемоги чи поразки не мають значення (потім Роджер Вотерс напише у пісні «Two Suns In The Sunset»: «ashes and diamonds, foe and friend – we were all equal in the end»), «miner for truth and delusion», в свою чергу, вказує на шизофренію, на яку страждає оспівуваний персонаж.

Дві композиції в альбомі – «Have a Cigar» і «Welcome to the Machine» – присвячено меркантильності та жорстокості «виробничої системи музики». Вотерс демонструє, що менеджерів зовсім не цікавить, що саме гурти намагаються донести своєю музикою, їм необхідні лише гроші з продажу платівок та концертів. Тому зустрічаємо таку цікаву образну авторську метафору:

«Oh, by the way, which one's Pink?» [4].

Таким чином, автор розкриває образ менеджера як людини, що взагалі не знає, з чим має справу. Це іронічна метафора, бо, звичайно, жодного музиканта на ім'я Пінк в гурті не було, а сама назва «Pink Floyd» утворилася на честь улюблених блюзменів Сіда Барретта.

Наступна ж метафора, також образна та авторська, виявляє вже певні ознаки музичного бізнесу як такого (що, звичайно, втілюється в образі менеджера):

«And did we tell you the name of the game, boy? // We call it Riding the Gravy Train» [4].

«The Gravy Train», насправді, метафора не Роджера Вотерса, а взагалі сленгове позначення матеріально вигідних проектів. Однак саме у художньому творі Роджер застосовує цей вираз вперше, тому маємо всі підстави вважати метафоричний вираз авторським.

У рядку:

«You bought a guitar to punish your ma'» [4]

ми зустрічаємо когнітивну метафору. Вона доповнює образ починаючого музиканта, що хоче стати відомим, але котрому ще треба опанувати музичний інструмент. Логічно, що в даному випадку наявна зміна предиката. Метафора є авторською.

Також образною метафорою є сама назва композиції «Welcome to the Machine». Під «the Machine» автор має на увазі систему музичного бізнесу, що функціонує, як певний механічний пристрій, так само не звертаючи уваги на щось особисте, щось людське та духовне. Це абсолютна метафора, бо раніше нею користувався Джордж Орвел та інші письменники-антиутопісти.

Одною з найпопулярніших пісень «Pink Floyd» взагалі стала композиція, названа так само, як альбом – «Wish You Were Here». Роджер Вотерс в одному з інтерв'ю зазначив, що ця пісня – яскравий приклад того, як поезія може отримати «друге, третє, четверте життя через сприйняття людей, що дійсно задумуються над змістом, а не над формою»[4]. Як і «Shine on You Crazy Diamond», ця пісня розкриває, насамперед, образ загубленого митця, однак сам автор вважає, що мова також йде про «життя в цілому. Про те, що дуже важливо в решті решт не залишитися на відправній точці».

Тут також наявний список метафор, що його застосовує Роджер Вотерс:

«Can you tell a green field // From a cold steel rail, // A smile from a veil // Do you think you can tell?» [4].

Метафора «to tell a green field from a cold steel rail» посилається на дитинство Сіда та Роджера (вони товаришували), коли юнаки проводили багато часу на мальовничих полях Гранчестера, та на нелюбов Вотерса до будь-яких обмежень людської свободи. Тобто, образна авторська метафора «green field» позначає безтурботне дитинство, а «steel rail» символізує тиск реального світу на митця, що загубився в собі.

Далі по тексті пісні наступні метафори:

*«And did they get you to trade // Your heroes for ghosts, // Hot ashes for trees,
// Hot air for a cool breeze, // Cold comfort for change // And did you exchange
// A walk on part in the war // For a lead role in a cage?» [4].*

Тут усі метафори є також образними та авторськими. Завдяки цьому «списку» метафор образ божевільного митця розкривається щонайповніше: саме стан розпачу позначають такі пари метафор, як «your heroes» і «ghosts» (протиставлення підліткових ідеалів та шизофренічних марень), «hot ashes» і «trees» (протиставлення регулярних клубних виступів гурту та сільської місцевості, де оселився Барретт з 1972 р.), «cold comfort» і «change» (протиставлення світу митця до та після розширення свідомості), «walk on part in the war» і «lead role in a cage» (протиставлення рефлексії у реальному світі та панування у вигаданому). Всі ці метафори дозволяють слухачеві зрозуміти образ божевільного музиканта краще та, що важливо, ширше:

«We're just two lost souls // Swimming in a fish bowl // Year after year» [4].

Образна авторська метафора, що проводить паралель між двома митцями-друзями, що загубились в ірреальному світі, та рибами, що плавають в акваріумі. Ця метафора акцентує увагу на схожості образу божевільного митця (під котрим розуміється Сід Барретт) та автора тексту (Роджера Вотерса).

Наступні рядки пісні знов метафоричні:

«Running over the same old ground // What have we found? // The same old fears. // Wish you were here» [4].

Фраза «the same old fears» – це образна метафора, подана автором для демонстрації розчарування у світі та великого суму, що він відчуває за загубленим другом. Останній рядок є квінтесенцією не тільки композиції, але й всього альбому.

Співвідношення образних, когнітивних та генералізуючих метафор у періоді екзистенціальних шукань становить 45:10:4. Образні метафори зайняли панівну позицію, остаточно сформувавши авторський стиль Роджера Вотерса. Когнітивні та генералізуючі метафори в більшості випадків абсолютними.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байтеряков Є. Концептуальні особливості лірики групи “Pink Floyd” (на основі матеріалів альбомів “Dark Side of the Moon”, “Wish You

- Were Here” та “The wall) / Є. Байтеряков // Мови та літератури у полікультурному суспільстві: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (15 листопада 2013 р.) – Маріуполь: МДУ, 2013. – С. 180-182.
2. Байтеряков Є. Концептуальні особливості лірики групи “Pink Floyd” (на основі матеріалів альбомів “Dark Side of the Moon”, “Wish You Were Here” та “The wall) / Є. Байтеряков // Мови та літератури у полікультурному суспільстві: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (15 листопада 2013 р.) – Маріуполь: МДУ, 2013. – С. 180-182.
 3. Насалевич Т.В. Метафоричність образів в альбомі «The piper at the gates of dawn» гурту «Pink Floyd» / Т.В. Насалевич, Є.О.Байтеряков // «Conduct of Modern Science – 2015» Materials of the XI International Scientific and Practical Conference. Volume 16. Philological Sciences. – Sheffield: Science and education LTD – P. 29-33.
 4. The Official Page of Pink Floyd. – Режим доступу: <http://www.pinkfloyd.com/>
 5. https://www.nobelprize.org/nobel_prizes/literature/laureates/2016/bio-bibl.html Bob Dylan: Bibliography